

Sune Berthelsen

Revolution og sanselighed

Holger Drachmann 1846-1906

”Gid jeg var ung, som da de [mine første digte] blev til; og gid Tiden var en saadan, som dengang da jeg skrev dem ----- thi dengang brændte det under Vingerne paa os Unge, og vore Hjærter bankede højt i Tillid til, at den ”store” Dag stod for Døren, og at Verden skulde omkalfatres totalt inden Paaske. [...] femogtyve Aar [er gået]; mange Vinger er bleven stækkede, mange unge Hjærter er hørt op at banke – og den Mur, hvorimod vi trodsigt løb vore Pander, den staar fastere end nogensinde.”

Således skrev Holger Drachmann ved genudgivelsen af sin første digtsamling *Digte* (1872) i 1896. Drachmann, der i Det moderne Gennembruds tidligste fase var bevægelsens største og mest sprudlende lyriske stemme (sammen med J.P. Jacobsen), udviklede sig under 1880’ernes indædte politiske kamp og den deraf udbredte desillusion til at være det borgerlige Danmarks hovedskjald. I 1890’erne forsonede Drachmann sig igen med sin tidligere kampfælle, Georg Brandes, og det er netop denne forvandling og tilbagekomst som Drachmanns ovenstående indledningsord udtrykker.

Professorsønnen Drachmann, der indledte sin kunstneriske karriere som maler udviklede sig til forfatter under sit Englandsophold i 1871. Her opdannedes han af mødet med kommunister, der var påvirket af Pariser-kommunens revolutionsstemning. Han vendte hjem til København med en kraft og energi, der gennem Georg Brandes’ opmuntring fik ham til at folde sig ud som den frodige, sanselige og revolutionshungrende lyriker, der med digte som *Engelske Socialister* gav ham en naturlig plads i det modernes midte.

Fra sine tidlige, stærkt patosfyldte og nærmest romantiske revolutionsforestillinger udviklede Drachmann sig i slutningen af 1870’erne til at blive den danske naturs forfinede, inderlige og indlevede besynger, der med sin stemningsmættede lyrik og store sanselighed vandt den brede befolknings hjerte, en indsats kongen belønnede med Dannebrogssordenen.

I forbindelse med denne forvandling flyttede Drachmann i en periode fra København til Skagen, hvor han med stor indlevelse blev fortolker af og forsvarer for den almindelige mands heltemodige hverdag. Betydningen af bevægelsen fra storbyen til den forblæste vesterhavskyst kom fornemt til udtryk i den lille bog om redningsmanden *Lars Kruse* (1879). Drachmann mente, at Kruses bedrifter på havet burde anerkendes, og trådte ifølge Morgenbladets anmeldelse ”ærbødigt tilbage for en dygtig og brav Mand af Folket, som han mener er sket uret, og forsøger at skaffe ham den Oprejsning, han attraar. Man behøver ikke have Drachmanns Geni for at skrive en Bog om ”Lars Kruse”, men man maa have et Hjerte, i hvis Grund der brænder en hellig Ild for det uænsede store, det gode og de forurettede, (...)”. Drachmann, der formåede at forbinde sin blussende poetiske kraft med de stærke kræfter i det jævne folk, fandt i Skagen en ny levedygtig vej til at rejse den nationale selvforståelse, der havde lidt så alvorligt et knæk i 1864.

Når Drachmann og Brandes i 1890’erne blev forsonet efter den lange adskillelse var det netop i synet på vigtigheden af at kæmpe for det nationale. I et åbent brev i *Politiken* til Brandes (1892), skrev Drachmann; ”(...) vi er endt som (...) et Kongerige for den habile Middelmaadighed – et Land for Børn og barnlige Sjæle, for Tanter og Kammerjunkere og indre Mission og bajersk Øl og ørkesløst Bynyt. Nej vi troede dog ikke, at det skulde komme dertil. Vi er – højt regnet – et halvt Hundred Mennesker, som bærer dette Land, og for hvem det er en Lidelse at bære (...) Nuvel; i Modsætning til Fattigdommen, Slappelsen, Forkuetheden og Modløsheden, saa vil vi netop ikke trættes, forkues osv. Det er os, som er Danmark (...)”. Det at være dansk skulle forbindes med det vitale og det moderne, ikke det reaktionære og selvtilstrækkelige.

Drachmanns folkelige og uakademiske tilgang til livet har sammen hans overvældende sanselige og lyriske åre bidraget til, at han har bevaret en central plads i den danske litteratur. Ud over de mange vendinger fra Drachmanns hånd, som er blevet faste bestanddele i vores sprog, synges stadig hans smukke sommerhyldest, *Vi elsker vort Land* til Skt. enten den originale melodi af P.E. Lange-Müller eller – og oftere - Shubidua.

Af Holger Drachmann

Med Kul og Kridt (fortællinger, debut 1872)

Digte (digte 1872)

I Storm og stille (prosabog 1875)

Dæmpede Melodier (digte 1875)

En Overkomplet (selvbiografisk roman 1876)

Ungt Blod (noveller 1877)

Tannhäuser (roman 1877)
Sange ved Havet (digte 1877)
Venezia (digte 1877)
Derovre fra Grænsen (rejseskitsler 1877)
Prinsessen og det halve Kongerige (eventyrdigt 1878)
På Sømands tro og love (sømandshistorier 1878)
Ungdom i Digt og Sang (digte 1879)
Lars Kruse (rejseskildring, forsvarskrift 1879)
Ranker og Roser (sange 1879)
Gamle og nye Guder (digte 1881)
Dybe Streng (digte 1881)
Skygebilleder (rejseminder 1883)
Der var engang (eventyrspil 1885)
Tyrkisk Rokoko (drama 1888)
Sangenets Bog (digtsamling 1889)
Forskrevet (roman 1890)
Unge Viser (digtsamling 1892)
Renæssance (melodrama 1894)
Vølund Smed (melodrama 1894)
Melodramaer (melodrama 1895)
Den hellige Ild (samling af vers og prosa 1899)
Broget (digte 1901)
Kirke og Orgel (fortælling 1904)

Om Holger Drachmann

Holger Drachmanns biografi er et ofte behandlet emne og her kan nævnes: Paul V. Rubows omfattende og indsigtfulde tre-bindsværk: *Holger Drachmanns Ungdom* (1940); *Holger Drachmann 1878-1897* (1945); *Holger Drachmanns sidste År* (1950); Lauritz Nielsens *Holger Drachmann. Hovedtræk af en tragisk Digerskæbne* (1942), Johannes Ursins *Holger Drachmann. Liv og Værker*, bind 1-2 (1953).

Af samtidige behandlinger kan fremhæves: Herman Bangs *Realisme og Realister* (1879), Georg Brandes' *Det moderne Gjennembruds Mænd* (1883); Søsteren Erna Juel-Hansens *Drachmann som Dreng* (1906); Vilh. Andersens *Litteraturbilleder* bind 2 (1907); Valdemar Vedels *Holger Drachmann* (1909).

Af analyser og gennemgange af enkeltværker kan nævnes Knud Michelsens *Digter og storby* (1974), hvor romanen *Forskrevet* behandles; samme værk behandles af Lars Peter Rømhild i Det danske Sprog- og litteraturselskabs udgave af romanen fra

2000; *En Overkomplet* behandles i Aage Schiøttz-Christensens „Efterord“ til Det danske sprog- og Litteraturselskabs udgave af romanen fra 1987.

Af nyere behandlinger kan nævnes Eva Pohls *Blikket i spejlet. Selvets spejling i kunstnerromaner og selvportrætter fra 1880-1914* (2002); Henk van der Liets „Holger Drachmann – overgangstidens dobbeltnatur“, i *Det stadig moderne gennembrud*, red. Hans Hertel (2004).